

1914 márc. 11

Gr. Bethlen István alkotmánypárti (Andrássy-csoport) képviselő beszéde a román paktum-tárgyalásokkal kapcsolatban adott miniszterelnöki válaszcélról folyó vitában

Képv. Napló, 1910—15, XXII. 472—475., 482—490. 1.

T. képviselőház! (*Halljuk! Halljuk!*) Bár azon párt megbízásából jelentkeztem szólásra, amelyhez tartozni szerencsém van, azt hiszem, leghelyesebben akkor járok el, ha a mai napon lehetőleg tartózkodom a pártpolitikától (*Helyeslés a jobb- és a baloldalon.*), mert a napirenden lévő tárgyat sokkal nagyobb jelentőségűnek, sokkal fontosabbnak tartom, semhogy erre ne törekedjem. (*Helyeslés jobbfelől.*) De éppen ezért csak mély szomorúsággal és hazafias aggodalommal konstatálhatom azt, hogy 50 év parlamenti történetében ez az első eset, hogy a magyar pártok a nemzetiségi kérdésben nem értenek egyet, hogy a magyar pártoknak felfogása a nemzetiségi kérdésben nem kongruens, és hogy most már a felfogásoknak az a szétszakadása, amely annyi politikai kérdésre kiterjed, ebben a kérdésben is érvényesül.

Felszólalásomnak hivatását és feladatát tehát abban látom, hogy újból kellő világításba, kellő fénybe helyezzem azt a politikát, kellő világításba helyezzem nemzetiségi politikánk eddigi alapjait és fundamentumait, azokat az alapokat, amelyek úgyszólván 50 éven keresztül dogmáját, tradícióját és katejét képezték a magyar nemzetiségi politikának, amely fundamentumoktól 50 éven keresztül egyetlenegy jelentősebb államférfia sem tért el a magyar közéletnek, s amely fundamentumoktól első ízben önök akarnak most a túloldalon eltérni. (*Igaz! Úgy van! balfelől.*) Ezzel a jelenséggel szemben kötelességemnek tartom figyelmeztetni önöket, hogy a felelősség ezért kizárólag a túloldalt fogja terhelni. (*Felkiáltások jobbfelől: Viseljük! Zaj a baloldalon.*) Bocsánatot kérek, az eddigi nemzetiségi politika tradícióinak megfelelő, úgyszólván a legitim alapon mi állunk, és önöknek kötelessége a bizonyítás, hogyha ezen alapoktól eltérni akarnak. (*Igaz! Úgy van! balfelől.*)

Én mindenekelőtt a figyelmükbe ajánlom egy meghalt nagyhirnevű magyar államférfinak egynehány mondanását, aki a választóihoz intézett beszédében rövid szavakkal kifejtette a nemzetiségi politikára vonatkozó nézeteit, azokat a nézeteket, amelyeket önök is a mai napig magukénak vallottak, egy olyan államférfiúnak nézeteit, aki önök előtt is bizonyára tekintélyszámba megy. Ez az államférfi: Tisza Kálmán...

Tisza Kálmán 1894. évi, a nagyváradi választókhoz intézett beszédéből vett idézetekkel igyekszik bizonygatni, hogy mindenféle külön kormányzati tárgyalás a nemzetiségekkel helytelen. Tisza Kálmánnak, a szlovák gimnáziumok és a Matica slovenská bezárójának, a Miletic-féle „konstrukciós pör” értelmi szerzőjének, a Grünwald-féle sovinszta nemzetiségi politika legalizálójának szavaival: „külön ígéretekkel csábítani, csalogatni: ez a magyar államnak önmegalázása volna nemcsak a románokkal, de mindenkivel szemben is.” — Megelégedését fejezi ki, hogy Tisza febr. 20-i beszédében kénytelen volt beismerni a tárgyalások sikertelenségét. „Őszintén megvallom, e sikertelenséget — jelentette ki ekkor gr. Bethlen István mint az Andrássy-féle alkotmánypárt hangadója — a mai viszonyok közt aránylag talán a legjobb megoldásnak tartom, a legjobb megoldásnak azért, mert azokat [é. Tisza István román nemzetiségi tárgyalásait] célra nem vezetőknek, elhibázottaknak tartom.” Bethlen szerint „e tárgyalásoknak nyomán az ország keleti felében a nemzetiségi ellentétek csak erősödni, csak gvarapodni fognak.” Csatlakozik Apponyinak a Tisza-féle román paktum-tárgyalások ügyében kifejtett álláspontjához. Tiszának a magyar-román érdekközösségről kifejtett elképzelését az egész magyarságra nézve veszélyesnek tartja, mert — szerinte — a két nép ellentétei „nem félreértéseken, hanem az érzések, a vágyak, az ideálok ellentétességén alapulnak”. — Súlyos hibának mondja, hogy Tisza politikai garanciák nélkül ment bele a tárgyalásokba, s „az általa elkövetett politikai hibát most tetézni akarja azzal, hogy ellenérték nélkül is hajlandó megadni az engedelmények nagy részét”. — Tisza a román paktum-tárgyalásokkal, azzal, hogy az erdélyi magyarság megkérdezése nélkül bocsátkozott a megbeszélésekbe, és elismerte a „román nemzetiségi párt”-ot, Bethlen fikciója szerint „megsértette az erdélyi magyarság jogosult érzelmeit”. — A továbbiakban — figyelembe sem véve a román nemzeti komité által bejelentett kívánalmakat — élesen támadja Tisza fejtegetését a komité pontjaival kapcsolatban, bejelentve, hogy egyedül a gazdasági kérdésekben hajlandó bizonyos mértékig közeledni a miniszterelnök felfogásához. Véleménye szerint Tisza „a védelem szempontjait hangoztatva” az egész telepítési politikáról lemond, jóllehet a kormány földművelésügyi minisztere (Ghillány) „is kifejezést adott azon szándékának, hogy a telepítést ezentúl is folytatni fogja”. — Beszéde további részében éles földbirtokpolitikai érveléssel (a kolozsvári „birtokpolitikai konferencia” számításai-val) részletezi, hogy „az utolsó 10 évben körülbelül 70 millió [korona] értékű birtok került eladásra magyar

kézből [Erdélyben], az utolsó öt évben pedig évenként átlag 10 millió korona értékű”. — A kulturális kérdésekről szólva különösen sérelmesnek tartja, hogy Tisza az 1907. évi Apponyi-féle népiskolai törvény intencióinak „helytelen magyarázattal” folyó kiforgatására törekszik. Azt a körülményt, hogy Tisza a saját felfogásával is ellentétben álló kulturális engedményekre is képes, mi sem bizonyítja jobban, mint a román középiskolákkal kapcsolatosan kilátásba helyezett állítólagos engedményei. Végül azzal az érveléssel, hogy a nemzetiségi törvényt azért nem hajlandó végrehajtani, „mert csalódtunk azokban az előfeltételekben, melyek között a nemzetiségi törvény meghozatott”, a legsúlyosabb bírálatot mondotta ki saját eljárása felett, mert elismerte, hogy egy békülési kísérlet már csődlöt mondott, s ennek ellenére becsapta magát az újabb kezdeményezéssel, amit „magyar kifejezéssel” *balekség*-nek tart. Egyébként sem osztja Tisza „azon nézetét, hogy a nemzetiségi törvény nem volna végrehajtható”, és súlyos politikai hibának tartja, hogy miniszterelnöki székéből valaki kijelentse, hogy „a magyar Corpus Jurisban vannak a király által szentesített törvények, amelyeket a kormányzat végrehajtani nem akar és nem fog.” — A miniszterelnök válaszát nem veszi tudomásul.

D

1914 márc. 11

Juriga Nándor szlovák nemzetiségi képviselő felszólalása a román paktum-tárgyalásokkal kapcsolatban adott miniszterelnöki válaszáról folyó vitában

Képv. Napló, 1910—15, XXII. 490—502. l.

Beszéde bevezető részében idézi az 1870. évi — gyakorlati egymásközi elfogadásáig el nem jutott — függetlenségi-nemzetiségi Alaptörvény-javaslat első szakaszát, mely szerint „Magyarországon a következő történeti és meghonosított nemzetek léteznek: magyarok, románok, szerbek, tótok és ruthének. Mind e népfaj egyenlő a törvény előtt; ezen alaptörvény szabályozza a nemzetiségek és nyelvek politikai egyenlőségét a királyság területi épségének és politikai egységének sértetlen fenntartása mellett.” „Ezek után megállapíthatom — mondotta —, hogy a nemzet és a nemzetiség nem két külön dolog, mint a mai praxisban használják, hogy csak a magyar nemzet, és a többi nem nemzet. . .” — A „nemzetiség” fogalmának részletes fejtegetése után az 1868. évi nemzetiségi törvénybe foglalt meghatározással, a „magyar politikai nemzet” fogalmával foglalkozik. „Mi volna a politikai magyar nemzetnek a hivatása? Elsősorban, azt hiszem, hogy a magyar nemzetnek, mint minden önálló egyéniségnek önálló, sajátos élethivatása van. . .” Ezután a Tisza-féle román paktum-tárgyalások jelentőségét méltatta:

. . . Ha sok kérdésben nem is érzek úgy, mint a miniszterelnök úr, és nem is egyforma a meggyőződésünk, de bizonyos, hogy az új kort, a jobbágynépek felszabadítását az ő lépése kezdeményezi.

Kún Béla: A választójogi demokrácia! (*Zaj. Elnök csenget.*)

Juriga Nándor: Az ő lépése az első, amely az új kort jelenti Magyarországon a nemzetiségi kérdés terén, és e tekintetben nem szorul ő az én elismerésemre, nem is szorul senki elismerésére. . .

Kijelenti, hogy magyar részről is elismeréssel lehetnek Tisza akciója iránt, hiszen aki a nemzetiségi kérdést megoldja, „és békét, közeledést teremt, a magyar nemzetet is megszabadította egy nagy lidérenyomástól.” Elsőrendű fontosságúnak tartja a nemzetiségi nyelvek elismerését „elsősorban az iskolákban, kezdve az elemitől, a középiskolákban, fel az egyetemig”. — Beszéde további részében a nemzetiségi nyelvek közigazgatási és törvényi előtti jogainak elismeréséről szól. A paktum-tárgyalásokat a következőkben értékeli (uo., 501—502. l.):

Nem engedményekről van itt szó, hanem a természeti jogok konstatálásáról. Ez nem adomány, ez nem do ut des, ő [é. Tisza] csak konstatálja a természeti jogot, és ebben látom csiráját annak, hogy megértés, hogy egyenjogúság lehetséges ez országban. És nem szükséges itt semmi garancia. Én sohasem beszéltem a miniszterelnök úrral. . . De lehetetlen, hogy az a benső meggyőződés, az az energia, az a nyílt becsületesség, amellyel a természet törvényeinek minimális mértékét itt bevallotta. . .

Elnök: Csendet kérek. . .

Juriga Nándor: . . . hogy az bennem is fel ne keltse az elismerést, hogy fel ne olvasztaná az én szívemet is, és tudva azt, hogy állja szavát és erős ember, s hogy amit ő maga állít, azt mint becsületes ember teljesíti is, e tekintetben ne lenne iránta e kérdésben bizalmam. . .

Én csak arra kérem az igen t. miniszterelnök urat — hiszen nem kell őt bátorítanom —, haladjon ezen az úton tovább, mert ez hazánk boldogságának az alapja, nem pedig a harc és nem